

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-72>

УДК 330.3:502/504:314/316

КОЦКО Тарас

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
<https://orcid.org/0000-0002-0111-0784>

АРТЕМЕНКО Ліна

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
<https://orcid.org/0000-0002-8585-0252>

ІНТЕГРОВАНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ – КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Об'єктом дослідження у статті виступають проблеми формування інтегрованого інвестиційного клімату України в контексті створення передумов сталого розвитку. Особлива увага приділяється ролі інтегрованої системи компонентів інвестиційного клімату у забезпеченні інституційної ефективності економічної системи, формуванні стабільних і передбачуваних умов для інвестиційної діяльності та сприянні переорієнтації інвестиційних потоків на пріоритети сталого розвитку. Розкрито та охарактеризовано систему складових інтегрованого інвестиційного клімату, особливості їх взаємовпливу. Охарактеризовано ключову роль інституційної складової в інтегрованій системі інвестиційного клімату. Доведено, що структурна розгалуженість інтегрованої системи інвестиційного клімату, узгоджена взаємодія її складових – це дві визначальні особливості інвестиційного клімату, які формують потенціал сталого розвитку. Обґрунтовано необхідність інтеграції пріоритетів сталості в механізми економічної політики повоєнного розвитку економіки, як важливу умову формування якісно нової основи для поступу в напрямі сталого розвитку.

Ключові слова: інтегрований інвестиційний клімат, інституційна інтегрованість, інституційна асиметрія, сталий розвиток, економічна політика, трансформаційні процеси

KOTSKO Taras, ARTEMENKO Lina

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

INTEGRATED INVESTMENT CLIMATE AS A KEY FACTOR FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S ECONOMY

The object of the study in the article is the problems of forming an integrated investment climate of Ukraine in the context of creating prerequisites for sustainable development. Special attention is paid to the role of the integrated system of investment climate components in ensuring the institutional efficiency of the economic system, in forming stable and predictable conditions for investment activity, and in promoting the reorientation of investment flows toward the priorities of sustainable development.

The components of the integrated investment climate and the features of their mutual influence are revealed and characterized. The key role of the institutional component in the integrated investment climate system is revealed. It is proven that the structural ramification of the integrated system of the investment climate and the coordinated interaction of its components are two defining features that form the potential for sustainable development.

Attention is focused on the fact that despite the prolonged military and political turbulence caused by external aggression, the issue of the transition of the national economy of Ukraine to a model of sustainable development retains the status of a fundamental reference point in the system of socio-economic reforms, post-war recovery processes, and the development of a competitive economic system on a new structural basis. It has been proven that an integrated investment climate plays a decisive role in ensuring the progressive development of the economic system in the direction of sustainable development, since it acts not only as a factor in increasing investment attractiveness, but also as an important tool for strengthening the adaptability of the national economy based on the activation of a complex of mechanisms for its self-development.

The need to integrate sustainability priorities into the mechanisms of economic policy for post-war economic development is substantiated as an important condition for the formation of a qualitatively new basis for progress toward sustainable development.

Keywords: integrated investment climate, institutional integration, institutional asymmetry, sustainable development, economic policy, transformation processes.

Стаття надійшла до редакції / Received 30.10.2025

Прийнята до друку / Accepted 29.11.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Незважаючи на складність та суперечливий характер соціально-економічних трансформацій в Україні [1, С. 14-93] від початку 1990-х років і до сьогоднішнього дня, країна послідовно демонструвала зацікавленість та готовність реалізувати політику орієнтовану на пріоритети екологізації, збалансованого, сталого розвитку (СР) [2; 3, С. 9-15]. Важливим фактором орієнтації країни в цьому напрямі була і залишається євроінтеграційна стратегія державної політики [4, С. 94-118; 5, С. 7-11]. Співробітництво України та ЄС у сферах дотичних до засад моделі СР виявилось найбільш результативним та, протягом останніх десяти років, стало ключовим з точки зору ефективності практичної імплементації.

В Україні, концепція СР завжди викликала інтерес не лише в наукових колах, але, що дуже важливо – і в середовищі політиків, державних діячів. Адже її ідеї відображали упорядковану систему пріоритетів,

спрямованих на забезпечення соціально-економічного прогресу, побудову інноваційно орієнтованої, адаптивної економічної системи та підвищення якості життя населення [6, С. 24-49; 7; 8, С. 5-9]. Такі особливості нової філософії розвитку, обумовлювали позитивне сприйняття громадськістю, посилювали науковий рівень, практичну спрямованість програм економічних реформ різних політичних партій, урядових команд, президентів. Курс на структурні реформи, проголошений ще на початку 1990-х років, зумовлював високу актуальність завдань екологізації розвитку, соціального вектору реформ, а згодом і переходу до моделі СР. Варто відзначити, що ще в далекому 1997 році Постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня № 1123 було створено Національну комісію СР України при Кабінеті Міністрів України [8], а у 1998-1999 роках розроблений Урядовий проект Концепції СР, який на жаль не був прийнятий парламентом [9]. Зовсім інша ситуація була в площині практичного втілення ідей філософії СР. Створити стійкі передумови для їх реалізації не вдавалось.

Україною було офіційно підтримано цілий ряд ключових міжнародних рішень, зокрема глобальний план дій щодо СР ухвалений ООН у 1992 році – «Порядок денний на ХХІ століття» (Конференція з Довкілля та розвитку, Ріо-де-Жанейро) [2]. У вересні 2000 року Україна доєдналась до Декларації Тисячоліття ООН, яка визначала цілі соціального, гуманітарного та екологічного характеру, відомі як Цілі Розвитку Тисячоліття і першою на пострадянському просторі адаптувала зазначені цілі до реалій національного розвитку [4]. У 2015 році Україна долучилася до глобального процесу забезпечення СР, який набув міжнародного статусу 25 вересня 2015 року після прийняття резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області СР на період до 2030 року». Урядом було розроблено план адаптації Цілей СР до національних умов [5]. Цілий ряд стратегій економічної політики, програм економічних реформ у різні роки передбачали екологічні пріоритети розвитку національної економіки, розв'язання завдань забезпечення її сталості.

З відстані часу стало очевидним, що прогрес України в напрямі переходу до СР є дуже незначним, суперечливим [1; 3; 10], перше за все, це результат виконання зобов'язань в рамках європейської інтеграції. Така ситуація пояснюється низькою ефективністю трансформаційних процесів, що стало логічним результатом несистемної та суперечливої економічної політики держави протягом тривалого часу. Фактор військового протистояння з Російською федерацією також відіграв свою роль. Сьогодні, військово-політична ситуація в країні суттєво обмежує можливості поступу в напрямі переходу до СР.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми формування політики переходу до моделі СР висвітлені у багатьох публікаціях українських і зарубіжних науковців. Протягом двох останніх десятиліть концепція СР є об'єктом особливої уваги у середовищі українських політиків, державних діячів, громадськості, економістів, фахівців у сфері екологічної та соціальної політики. Подібна увага пов'язана як з дещо суперечливим характером самої концепції, так і з обмеженими можливостями її практичного впровадження в Україні з огляду на незавершеність соціально-економічних перетворень, відсутність повноцінної ринкової економічної моделі, низьку її адаптивність.

Теоретичні напрацювання вчених всебічно розкривають філософію концепції СР, особливості її становлення, передумови та фактори, цілі та завдання, можливості практичної імплементації. Науковцями доведено об'єктивну необхідність урахування економічних, екологічних та соціальних пріоритетів в моделях економічної політики держави, забезпечення їх збалансованості та стратегічної визначеності. Разом з тим, увага акцентується на складності практичної імплементації засад політики СР, що обумовлено їх багатовимірністю, певними суперечностями в системі цільових орієнтирів, а також необхідністю створення відповідних організаційно-економічних та інституційних передумов. Науковці наголошують, що досягнення цілей СР потребує не лише формального закріплення відповідних стратегічних орієнтирів, а й досягнення певного рівня «зрілості» економічної системи країни, що виявляється у спроможності забезпечувати узгодженість інституційних, організаційно-економічних і фінансових механізмів. Значний науковий інтерес у цьому контексті становлять дослідження Веклич О.О., Геєця В.М., Данилишина Б.М., Сльнікової Ю.В., Карінцевої О.І., Красовської Г.О., Лисачок А.В., Мельника Л.Г., Потапенка В.Г., Прокопенко О.Ю., Харічкова С.К., Хвеси́ка М.А., Хлобистова В.Є. та багатьох інших вітчизняних учених, які зробили суттєвий внесок у розроблення теоретичних і прикладних аспектів СР.

Разом з тим, особливої уваги потребує розкриття тих передумов реалізації пріоритетів СР, які формують інвестиційний клімат країни, забезпечують стратегічну визначеність інвестиційного середовища, його зорієнтованість на пріоритетні інноваційні напрями перерозподілу інвестиційних потоків. З огляду на складність завдань СР особливої актуальності набувають проблеми забезпечення інтегрованості інвестиційного клімату як ключового фактору СР. Такий підхід суттєво розширює розуміння ролі держави в процесах формування передумов СР, а також окреслює специфіку завдань пов'язаних із розвитком сприятливого інвестиційного середовища. Адже у даному контексті йдеться не просто про необхідність дерегуляції, посилення економічної свободи, активізації державних інвестицій, а про побудову відповідної інституційної архітектури, яка формує сприятливе інвестиційне середовище екологічно та соціально орієнтованої інвестиційної активності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основними цілями статті є розкриття ролі інвестиційного клімату в контексті поступу країни в напрямі ЄР, а також обґрунтування окремих інструментів політики формування інвестиційного клімату, посилення його інтегрованості як передумови активізації інвестиційно-інноваційних процесів в економічній системі, системності її трансформації та розвитку самоорганізуючих механізмів забезпечення сталості. Подібна постановка проблеми поглиблює розуміння інвестиційних передумов сталості у розвитку економіки України, розкриває роль держави як суб'єкта політики ЄР, актуалізує завдання інституційної трансформації. Зростає усвідомлення складності практичного вирішення проблем ЄР, взаємообумовленості можливих ефектів економічного, соціального, екологічного характеру, які, за відсутності відповідної інституційної основи, можуть обмежувати стратегічний потенціал розвитку, активізувати загрози економічній безпеці.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Розуміння проблем та перспектив переходу економіки України до моделі ЄР потребує визначення ключових особливостей економічних тенденцій країни від початку реалізації курсу на побудову ринкової економіки, тобто з 1990-х років. У цьому контексті, слід зауважити, що протягом багатьох років в Україні не вдалося вирішити базові економічні завдання – створити повноцінну модель ринкової економіки з розвинутою ринковою інфраструктурою, інститутами, збалансованою структурою, сприятливим середовищем для активізації інвестиційних процесів тощо. Як результат, спостерігався низькоякісний та проциклічний характер її розвитку. Мали місце значні коливання у рівні ВВП, що є одним з найбільш яскравих проявів її несформованості та дисфункціональності механізмів розвитку. Україна так і не пододала межу рівня реального ВВП у порівнянні з 1990 роком. Для прикладу, в 2004 році реальний приріст ВВП у порівнянні з попереднім роком становив 12,1 %, а вже у 2005 році – 3 %, 2006 році – 7,4%, 2007 році – 7,6%, 2008 році – 2,3%. Падіння ВВП в період економічної кризи 2008-2009 років сягнуло близько 15% [11]. Така динаміка свідчить про відсутність сталості у розвитку економіки, низьку його якість, колосальний кризовий потенціал. Економічна система володіла дуже низьким потенціалом стійкості та адаптивності до впливу зовнішніх факторів.

З точки зору економічної політики держави цілі ЄР слід розглядати як цілі вищого рівня. Для їх досягнення недостатньо створити повноцінну модель ринкової економіки з розвинутою конкуренцією, інфраструктурою, збалансованою структурою, ефективними механізмами інвестування тощо. Реалізація цілей в практичній площині можлива лише в умовах розвинутого інституційного середовища, відповідного технологічного рівня, системної інноваційної активності, стійкості в темпах економічного зростання, досягнення міжсекторальної та міжгалузевої інтегрованості. Ефективні інститути є базовою основою поступу в напрямі ЄР, саме вони в значній мірі формують інвестиційний клімат, інвестиційну привабливість країни.

В країні спостерігалася ситуація глибокої інституційної асиметрії, яка через безсистемний характер економічної політики лише поглиблювалася обмежуючи темпи та якість економічного розвитку. Як результат, в економічній системі відсутні базові передумови ЄР, спостерігався яскраво виражений проциклічний характер економічної динаміки у довоєнні роки, результатом якого було посилення дисбалансу в системі трьох складових ЄР – економічної, екологічної та соціальної. Як свідчать результати досліджень у межах побудови рейтингу Глобальної конкурентоспроможності, в Україні інституційні проблеми є ключовими в контексті переходу до нової якості розвитку. Так, за результатами рейтингу 2019 року, за складовою «Інститути» Індексу глобальної конкурентоспроможності Україна посідала 104-те місце з 141 країни [12]. За результатами звіту 2010-2011 років – 134-те місце з 139 країн, а за результатами 2008-2009 років – 115-те з 134 країн [12]. Таким чином, інституційна складова, стратегічно важлива для реалізації пріоритетів ЄР, в Україні характеризувалася критично низьким рівнем сформованості.

Аналізуючи базові міжнародні індекси, які дають змогу порівнювати позиції різних країн з точки зору якості інвестиційного середовища, перш за все слід звернути увагу на Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index) [13], рис. 1. Як видно з рисунку, найбільш успішні в плані реформ країни, тривалий період утримують достатньо високі позиції в рейтингу. Особливо виразними на пострадянському просторі є позитивні структурні зрушення зафіксовані у Грузії, що зумовлено глибокими інституційними перетвореннями. Водночас динаміка позицій України в зазначеному рейтингу відображає збереження системних обмежень інвестиційного клімату та недостатню ефективність трансформаційних процесів у цій сфері. Позиції України фактично свідчать про несприятливий характер інвестиційного клімату.

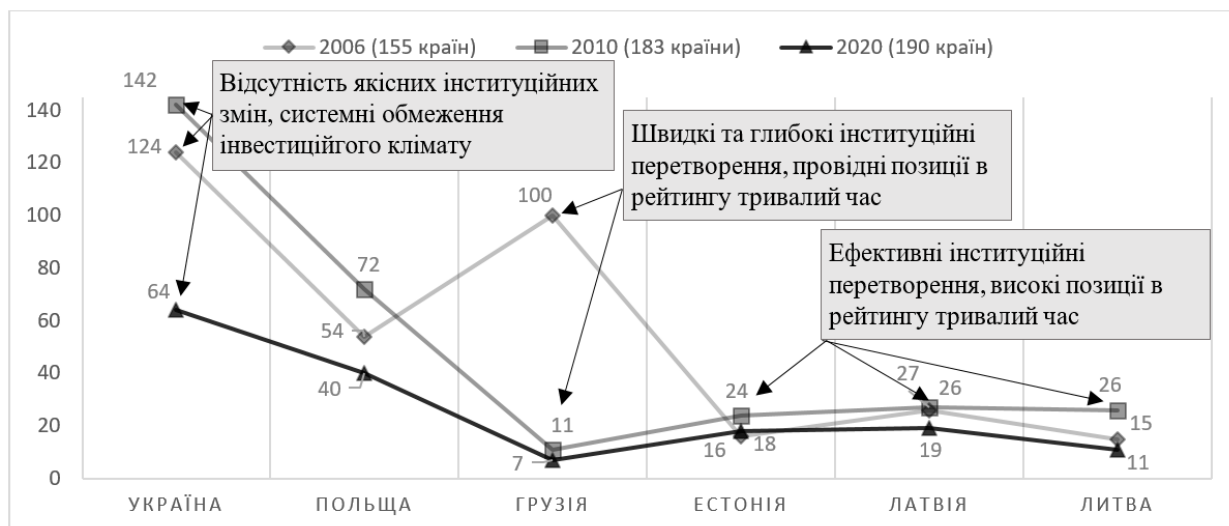

Рис. 1. Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index), 2006, 2010, 2020 роки

У контексті досліджень поступу країн у напрямі СР науковий інтерес становить Глобальний індекс екологічно чистих інновацій (Global Cleantech Innovation Index) [14], – міжнародний композитний індекс, який оцінює спроможність країн генерувати та комерціалізувати екологічні технології. Він дозволяє аналізувати як інноваційний потенціал розвитку «зеленої» економіки, так і інституційне та інвестиційне середовище у сфері «зелених» інновацій. Результати індексу у відкритому доступі представлені за 2012, 2014 та 2017 роки [14]. Показовим є те, що впродовж зазначеного періоду 8 з 10 країн представлених у першій десятці рейтингу, залишалися незмінними, що свідчить про відносну стабільність групи лідерів у сфері розвитку екологічно орієнтованих інновацій. До цієї групи входили Данія, Ізраїль, Швеція, Фінляндія, США, Німеччина, Канада та Велика Британія.

З метою оцінки інноваційного потенціалу поступу в напрямі СР, наявність якого є однією з визначальних передумов, доцільно проаналізувати окремі індекси, в яких фігурує Україна. На рис. 2 наведено позиції України за результатами розрахунку Глобального інноваційного індексу (Global Innovation Index) [15]. Як бачимо, країни постсоціалістичної групи, які провели економічні реформи, займають значно вищі позиції в рейтингу і протягом п'ятнадцяти років їх утримують, що є досить складно з огляду на більшу концентрацію розвинених країн у верхній частині рейтингу. Зміна позицій України, свідчить про відсутність системних зрушень у сфері інновацій незважаючи на фактор війни. Країна демонструвала значно нижчі позиції протягом п'ятнадцяти років у порівнянні з лідерами постсоціалістичного простору.

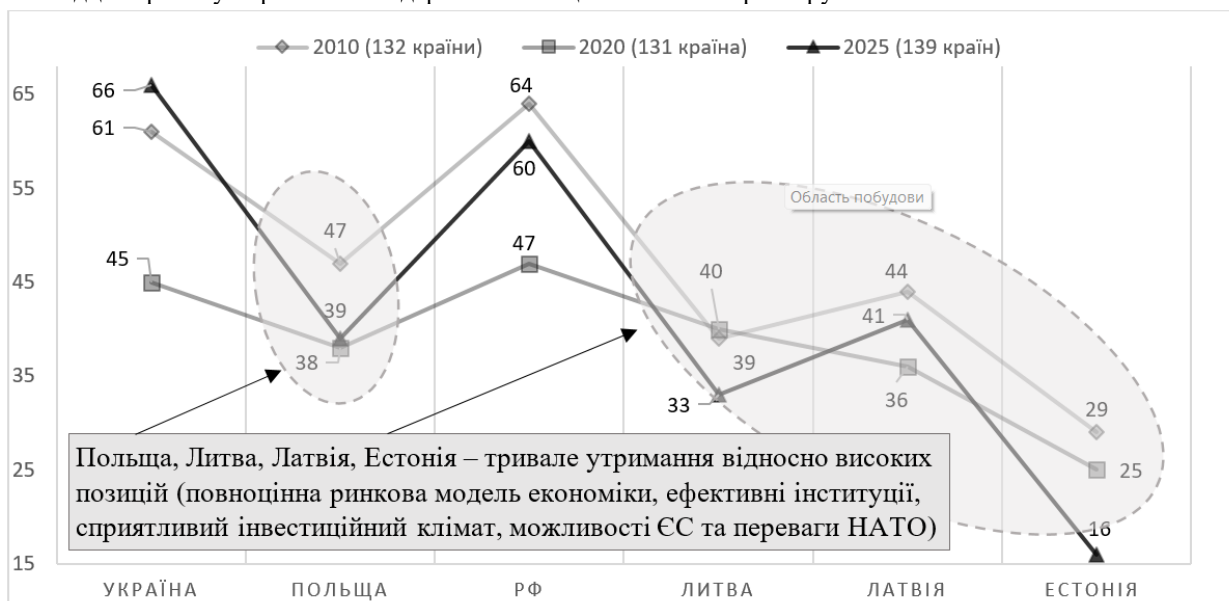

Рис. 2. Індекс глобальних інновацій (Global Innovation Index), 2010, 2020, 2025 роки

Важливим фактором інституційних деформацій та посилення інституційної асиметрії були намагання держави як суб'єкта політики реалізувати екологічно чи соціально орієнтовані ініціативи без наявності відповідних для цього можливостей. Економіка попадала в інституційну пастку. Глибока інституційна асиметрія, що створювалась в Україні протягом тривалих років, сприяла формуванню інституційних пасток у

межах яких реалізація пріоритетів, які мають пряме чи опосередковане відношення до СР, за відсутності належної економічної та інституційної зрілості призводила не до структурної модернізації та активізації процесів інноваційного розвитку, а до посилення економічних обмежень і дисбалансів.

Таким чином, цілком логічно перспективи поступу країни в напрямі СР розглядати в контексті ефективності інституцій та сприятливості інвестиційного клімату. Реалізація цілей СР в практичній площині потребує не просто створення сприятливого інвестиційного клімату, а забезпечення його інтегрованості за комплексом складових. Інтегрованість інвестиційного клімату відображає вищий рівень його розвитку, передбачає узгоджену взаємодію механізмів залучення, розподілу інвестиційних ресурсів. Вона досягається високим рівнем розвитку інституційної сфери економіки – ринкової інфраструктури, банківської та парабанківської систем, інфраструктури інноваційної діяльності, тих чи інших сегментів ринку тощо. Важливе значення в контексті інвестиційних завдань СР відіграють такі складові інтегрованої системи інвестиційного клімату як ринок зелених інвестицій та інструменти зеленого фінансування – зелені облігації, зелені іпотечні кредити, зелені інвестиційні фонди, зелене страхування, зелений лізинг, державні інвестиції, державно-приватне партнерство тощо [16, С. 89].

Щоб зрозуміти роль інвестиційного клімату, його інтегрованості в контексті реалізації завдань СР, слід звернути увагу на багатоаспектність даного поняття. Інтегрований інвестиційний клімат – це складна, багатовимірна система, яка інтегрує цілий комплекс чинників – макроекономічних, інституційних, структурних, фінансових, інноваційно-технологічних, соціально-екологічних та міжнародних. Його визначальною особливістю є не просто наявність окремих складових, а ступінь їх узгодженості, ефективність взаємодії, що визначає можливості в межах економічної системи трансформувати інвестиційні ресурси у фактори сталого економічного розвитку. Потенційні можливості реалізації пріоритетів СР визначаються структурною розгалуженістю інтегрованої системи інвестиційного клімату, роль держави у формуванні яких є очевидною. Ринкові механізми мають дещо обмежені можливості сприяння структурному розвитку інтегрованої системи інвестиційного клімату, яка б дозволяла швидко вирішувати інноваційно орієнтовані завдання. Структурна розгалуженість інтегрованої системи інвестиційного клімату, узгоджена взаємодія її складових – це дві визначальні особливості інвестиційного клімату, які формують потенціал СР.

На рис. 3 схематично наведено систему складових, які розкривають зміст інтегрованості інвестиційного клімату та дають можливість більшою мірою зрозуміти її роль у формуванні передумов переходу до СР. Ключовою складовою на схемі є інституційна інтегрованість інвестиційного клімату – відображає ступінь узгодженості, системної взаємодії та взаємного підсилення формальних і неформальних інститутів, які визначають норми, правила, стимули та обмеження інвестиційної діяльності, прямо та опосередковано впливаючи на ефективність механізмів покладених в основі інших складових інтегрованої системи інвестиційного клімату (фінансово-економічної, технологічної, соціально-організаційної тощо). Інституційна складова пронизує інтегровану систему інвестиційного клімату, утворюючи складні механізми інституційної взаємодії, які регулюють взаємодію державних, ринкових та соціальних інститутів, забезпечуючи системність, прогнозованість та ефективність інвестиційного середовища.

Важливо наголосити, що з точки зору передумов інноваційної орієнтації інвестиційної діяльності важливо не просто формальне створення інститутів, а те, якою мірою вони функціонують як єдина система, а не як сукупність ізольованих або суперечливих елементів. Досягнення такої взаємодії є результатом системності реформ, їх послідовного поширення на різні сфери суспільної діяльності. Адже навіть найбільш ефективні інститути, які не були інтегровані в загальну інституційну конструкцію або не підсилені іншими інститутами (наприклад через політичні цикли і уповільнення процесів реформування економіки), втрачають ефективність або навіть починають генерувати негативні ефекти, посилюючи інституційну асиметрію. Саме така проблема була і залишається ключовою у розвитку інституційного середовища України та інвестиційного клімату. На рис. 4 наведено взаємодію складових системної активізації інвестиційних процесів у контексті переходу до СР. Згідно з рисунком, ключовою особливістю інтегрованості інвестиційного клімату є структурна розгалуженість та функціональна спроможність національної інституційної системи. Остання визначає здатність інститутів забезпечувати впровадження та дотримання правил, координацію дій економічних агентів, роботу механізмів, які розподіляють та перерозподіляють ресурси на рівні економічної системи, сприяють досягненню визначених цілей суб'єктами різних ієрархічних рівнів.

Слід відзначити, що однією з базових проблем країн з перехідною економікою є не дефіцит інститутів, а саме обмеженість їхньої спроможності, що породжує формальними та неформальними правилами невизначеність для інвесторів, а отже вищий рівень ризиків. Для проектів СР така проблема є додатковим стримуючим фактором. Низька спроможність посилює інституційну розбалансованість, що веде до зростання інвестиційних ризиків, активізує загрози економічній безпеці на різних рівнях.

У довготривалому періоді низька інституційна спроможність формує передумови виникнення та відтворення інституційних пасток, у межах яких неефективні норми і практики набувають стійкого характеру. Інституційні пастки блокують інтеграцію економічних, соціальних і екологічних цілей розвитку, обмежуючи можливості довгострокової структурної трансформації економіки. Інвестиційний клімат трансформується у фрагментовану систему короткострокових стимулів, несумісну з логікою СР.

Інтегрованість інвестиційного клімату – цілісна, багаторівнева та структурно інтегрована система складових, які формують здатність економічної системи активізувати інвестиційні процеси на різних рівнях та у різних сферах, спрямовувати їх на інноваційно орієнтовані напрями, забезпечуючи структурні зрушення та формуючи інноваційно орієнтовану, адаптивну модель економічної системи

→ **Політико-економічна інтегрованість** – узгодженість системи стратегічних цілей держави; визначеність, обґрунтованість та передбачуваність державної економічної політики; прозорість рішень; баланс інтересів держави, бізнесу та суспільства; стратегічна узгодженість безпекової та економічної складових державної політики

→ **Інституційна інтегрованість** – розгалуженість системи інститутів та їх спроможність; інституційна трансформація і наступність політики; інституційна відповідальність і підзвітність; інституційна довіра; інституційна адаптивність

→ **Територіально-управлінська інтегрованість** – вертикальна та горизонтальна інтегрованість механізмів в системі управління; інституційна спроможність територіальних утворень; просторова визначеність регуляторного середовища; інтегрованість політики і безпеки на рівні територіальних утворень

→ **Соціально-організаційна інтегрованість** – соціальні інститути; соціальна довіра та комунікація; розвиток соціальних мереж та неформальних зв'язків; розвиток та активність громадського сектору; організаційна культура та соціальна відповідальність бізнесу; соціальний контроль

→ **Інформаційна інтегрованість** – інтегрованість змісту та напрямів інформаційних потоків на рівні держави; обмеження інформаційної асиметрії; розвиненість інформаційних каналів та ресурсів; розвиненість мережі цифрових платформ, їх інтегрованість; передбачуваність інформаційного середовища та його безпека; довіра до інформаційного середовища

→ **Фінансово-економічна інтегрованість** – узгодженість фінансових інститутів – банківська система, парабанківська система; скоординованість різних напрямів економічної політики держави – фіскальна, монетарна, соціальна, зовнішньоекономічна; розвиненість фінансових ринків, їх інтегрованість; доступність різних джерел фінансових ресурсів

→ **Технологічна інтегрованість** – розвиненість та інтегрованість елементів інноваційної інфраструктури – технопарки, бізнес-інкубатори, кластери, інформаційні та експертні центри, науково-дослідні установи; доступ до технологій; інтегрованість в глобальні технологічні ланцюги; інтегрованість в системі «освіта-наука-виробництво»; розвинена система розвитку кадрового потенціалу

→ **Міжнародно-економічна інтегрованість** – правова сумісність з міжнародними стандартами; розвиток різних форм міжнародних економічних відносин; інтеграція в систему міжнародних ринків; участь в глобальних виробничих і технологічних ланцюгах; транскордонне співробітництво та партнерства

→ **Екологічна інтегрованість** – міжнародна екологічна інтеграція (угоди, співробітництво); взаємодія бізнесу і громадянського суспільства; екологічні інновації; формалізація політики ЄР, її інвестиційна підтримка

Рис. 3. Інтегрованість інвестиційного клімату: система складових

Примітка: ІП – інвестиційні потоки; ГС – господарюючі суб'єкти; ЕС – економічна система; БС – банківська система; ПБС – парабанківська система; ПЕІ – політико-економічна інтегрованість; П – інституційна інтегрованість; ТУІ – територіально-управлінська; СОІ – соціально-організаційна; ІФІ – інформаційна інтегрованість; ФЕІ – фінансово-економічна інтегрованість; ТІ – технологічна інтегрованість; МЕІ – міжнародно-економічна інтегрованість; ЕІ – екологічна інтегрованість

Рис. 4. Ключові складові системної активізації інвестиційних процесів у контексті переходу до сталого розвитку

Інвестиційні проекти, орієнтовані на досягнення цілей СР, як правило, характеризуються підвищеним рівнем невизначеності щодо термінів окупності інвестицій, а також потребують залучення значних фінансових ресурсів, інтелектуального капіталу та сучасного технологічного потенціалу. У зв'язку з цим, прискорення процесів СР, поряд із формуванням сприятливого інвестиційного середовища, об'єктивно вимагає всебічної інтеграції країни в систему міжнародних економічних відносин, що створює передумови для обміну знаннями й управлінським досвідом, трансферу технологій та мобілізації інвестиційних ресурсів. Така політика сприяє формуванню міжнародно-економічної інтегрованості інвестиційного клімату, дозволяє знижувати бар'єри інвестиційної діяльності, розширює доступ до глобальних ресурсів розвитку та підвищує стійкість інвестиційного середовища.

Досліджуючи проблеми інвестиційного забезпечення процесів СР, важливо не потрапити в пастку ілюзій щодо поступу в напрямі СР. Часто цьому може сприяти невірне трактування результатів ряду наукових досліджень, або їх інтерпретація у відриві від стратегії економічної політики держави. Виявлені позитивні ефекти соціально-економічного чи еколого-економічного характеру можуть мати ситуативний характер, а у довготерміновому періоді втрачати свій потенціал впливу або ж навіть генерувати негативні ефекти. В Україні подібні спекуляції часто мали місце в контексті політичних процесів. Слід розуміти, що СР досягається інтегрованістю цілого комплексу складових, які визначають стратегічний характер економічного розвитку, формують його довготермінову сталість на основі системної активізації інвестиційно-інноваційних факторів.

Європейською бізнес асоціацією у 2022 році були проведені дослідження щодо рівня інтеграції Цілей СР ООН у стратегію бізнесу та стратегію розвитку України – Індексу СР [17]. Вони відображають актуальність принципів СР, їх сприйняття бізнесом, рівень інтегрованості в суспільну систему загалом. За результатами досліджень, 96% респондентів орієнтувались у своїй діяльності на Цілі СР. Інтегральний показник Індексу СР склав 3,50 балів з 5-ти можливих, що на 0,23 пункти вище, ніж результат 2021 року. Експерти відзначили, що пріоритетні для бізнесу цілі СР в 2022 році відповідають цілям країн, що розвиваються (рис. 5). Тобто, бізнес виконує функцію держави, що є ознакою інституційної асиметрії, низької ефективності держави як суб'єкта політики.

Незважаючи на тривалу військово-політичну турбулентність зумовлену зовнішньою агресією, проблематика переходу економіки України до моделі СР зберігає статус базового орієнтира в системі економічних реформ, процесів повоєнного відновлення та розвитку конкурентоспроможної економічної системи на новій структурній основі. В умовах сучасних викликів економічна політика держави об'єктивно має інтегрувати пріоритети СР. Водночас динаміка інвестиційного клімату та системне поглиблення рівня його інтегрованості постають вагомими індикаторами ефективності державної економічної політики й

глибини трансформаційних зрушень у національній економіці. У цьому контексті оцінювання державної політики доцільно здійснювати з урахуванням ступеня її системності, міжсекторальної та міжінституційної узгодженості, широти охоплення суспільних сфер, а також рівня інтегрованості інвестиційного клімату за сукупністю його структурних складових.

Рис. 5. Основні цілі сталого розвитку в бізнесі: Україна та світ

Українська модель СР впродовж тривалого часу формувалася в умовах складної соціально-економічної динаміки детермінованої політичною циклічністю, макроекономічною нестабільністю, обмеженою спроможністю держави забезпечувати послідовну реалізацію економічних перетворень. У контексті повоєнного відновлення, завдання посилення сталості економічного розвитку набувають додаткової складності, що зумовлено масштабом структурних деформацій та підвищеним рівнем невизначеності зовнішнього середовища. Водночас вектор державної політики спрямований на формування інтегрованого інвестиційного клімату зберігає статус. Перспективна економічна модель в структурному вимірі буде суттєво відрізнятися від довоєнної. Тому інтеграція пріоритетів сталості в механізми економічної політики повоєнного розвитку дозволить формувати якісно нову основу для поступу в напрямі СР.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, інтегрованість інвестиційного клімату виступає ключовою передумовою системної активізації інноваційно-орієнтованих інвестиційних процесів у контексті переходу економіки до моделі СР. Недостатній рівень інтегрованості інвестиційного клімату обумовлює його фрагментованість, що посилює інституційну асиметрію, невизначеність регуляторного середовища, розбалансовує процеси структурної трансформації економіки та обмежує її адаптивність.

Базовою складовою інтегрованого інвестиційного клімату виступає інституційна інтегрованість. Вона пов'язана з формуванням передбачуваних, стабільних і водночас гнучких умов інвестиційної діяльності, розширює джерела та механізми інвестування, мінімізуючи транзакційні витрати у даній сфері. Інституційна інтегрованість формує «несучу конструкцію» інвестиційного середовища, яка визначає ефективність взаємодії між державними інститутами, бізнесом і суспільством. Вона є результатом цілеспрямованої та системної політики розвитку інституційного середовища, обмежує прояви інституційної асиметрії, мінімізує ризики інвестиційної діяльності та сприяє переорієнтації інвестиційних потоків на довгострокові пріоритети СР.

Інтегрований інвестиційний клімат відіграє визначальну роль у забезпеченні поступального розвитку економічної системи в напрямі СР оскільки виступає не лише фактором підвищення інвестиційної привабливості, а й важливим інструментом посилення адаптивності національної економіки на основі активізації комплексу механізмів її саморозвитку.

Література

1. Україна: 30 років на європейському шляху / Ю. Якименко [та ін.]; Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. К. : Заповіт, 2021. 392 с.
2. Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату: Закон України від 29.10.1996 р. № 435/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435/96-vp?utm_source=chatgpt.com#Text
3. Тридцять років Незалежності України: соціально-економічні підсумки та стратегічні візії майбутнього : аналіт. доп. / [Я. А. Жаліло, Я. Б. Базиліук, О. О. Коломієць та ін.] ; (за наук. ред. Я. А. Жаліло). Київ : НІСД, 2021. 324 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-01/analit_dop_30rokiv.pdf
4. Цілі розвитку тисячоліття. Україна: 2000-2015. Національна доповідь. Київ. 2015. URL: <https://www.idss.org.ua/monografii/2015%20MDG%20Ukr%20Report%20DRAFT.pdf>
5. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

6. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Б.Є. Патона. К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. 72 с.
7. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект-2017. 112 с. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
8. Про утворення Національної комісії сталого розвитку України при Кабінеті Міністрів України: Постанова КМУ від 8.10.1997 р. № 1123. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1123-97-п?utm_source=chatgpt.com#Text
9. Про наукові основи сталого розвитку України: Постанова Президії Національної академії наук України від 15.04.1998 р. № 110 URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0110550-98?utm_source=chatgpt.com#Text
10. Цілі сталого розвитку. Україна. Добровільний національний огляд (2015-2019 роки). URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-10/VNR%20SDG%20Ukraine%202020.pdf>
11. Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. World Economic Forum. Веб-сайт. URL: <https://www.weforum.org/search/?query=Reports>
13. World Bank Group. Веб-сайт. Ease of Doing Business rankings URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings>
14. United Nations Development Organisation. The Global Cleantech Innovation Index. Веб-сайт. URL: <https://www.unido.org/GCIP>
15. World Intellectual Property Organization Веб-сайт. Global Innovation Index. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index>
16. Зелені інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Аналітична доповідь, Центр Разумкова, 2019. 316 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf
17. Війна не змусила бізнес відмовитись від принципів сталого розвитку. Дослідження Європейської Бізнес Асоціації. 2023. URL: <https://eba.com.ua/vijna-ne-zmusyla-biznes-vidmovyts-vid-pryntsyypiv-stalogo-rozvytku-doslidzhennya-eva/>

References

1. Yakymenko, Yu. [ta in.]. (2021). *Ukraina: 30 rokiv na yevropeys'komu shliakhu*. [Ukraine: 30 years on the European path]. Zapovit. Kyiv. Ukraine.
2. Pro ratyfikatsiiu Ramkovoï konventsii ONO pro zminu klimatu. (1996). [On the Ratification of the UN Framework Convention on Climate Change. Law of Ukraine]. No. 435/96 dated October 29, 1996. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435/96-yp?utm_source=chatgpt.com#Text
3. Zhalilo, Ya. A., Bazyluk, Ya. B., Kolomiets, O. O. ta in. (2021). *Trydtsiat rokiv Nezalezhnosti Ukrainy: sotsialno-ekonomichni pidsumky ta stratehichni vizii maibutnoho*. [Thirty Years of Independence of Ukraine: Socio-Economic Results and Strategic Visions for the Future]. In Zhalilo, Ya. A. (ed.). Vyd-vo «NISD». Kyiv. Ukraine. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-01/analit_dop_30rokiv.pdf
4. *Tsili rozvytku tysiacholitia. Ukraina: 2000-2015*. (2015). [Millennium Development Goals. Ukraine: 2000-2015]. Kyiv. Ukraine. Available at: <https://www.idss.org.ua/monografii/2015%20MDG%20Ukr%20Report%20DRAFT.pdf>
5. *Natsionalna dopovid «Tsili staloho rozvytku: Ukraina»*. [Sustainable Development Goals: Ukraine]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrayiny.pdf>
6. *Natsionalna paradyhma staloho rozvytku Ukrainy*. [National Paradigm of Sustainable Development of Ukraine]. (2012). In Paton, B. Ye. (ed). Derzhavna ustanova «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». Kyiv. Ukraine
7. *Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku. Project-2017*. [Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030. Project-2017]. Available at: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
8. Pro utvorennia Natsionalnoi komisii staloho rozvytku Ukrainy pry Kabineti Ministriv Ukrainy. (1997). [On the Establishment of the National Commission on Sustainable Development of Ukraine under the Cabinet of Ministers of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. No. 1123/1997 dated October 8, 1997. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1123-97-п?utm_source=chatgpt.com#Text
9. Pro naukovy osnovy staloho rozvytku Ukrainy. (1998). [On the Scientific Foundations of Sustainable Development of Ukraine. Resolution of the Presidium of the NAS of Ukraine]. No. 110/1998 dated April 15, 1998. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0110550-98?utm_source=chatgpt.com#Text
10. *Tsili staloho rozvytku. Ukraina. Dobrovolnyi natsionalnyi ohliad (2015-2019 roky)*. [Sustainable Development Goals. Ukraine. Voluntary National Review (2015-2019)]. Available at: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-10/VNR%20SDG%20Ukraine%202020.pdf>
11. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. [State Statistics Service of Ukraine]. Веб-сайт. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. World Economic Forum. Веб-сайт. Available at: <https://www.weforum.org/search/?query=Reports>
13. World Bank Group. Веб-сайт. Ease of Doing Business rankings Available at: <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings>
14. United Nations Development Organisation. The Global Cleantech Innovation Index. Веб-сайт. Available at: <https://www.unido.org/GCIP>
15. World Intellectual Property Organization Веб-сайт. Global Innovation Index. Available at: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index>
16. *Zeleni investysii u staloho rozvytku: svitovy dosvid ta ukraïnskyi kontekst*. (2019). [Green Investments in Sustainable Development: Global Experience and the Ukrainian Context]. Tsentr Razumkova. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf
17. *Vijna ne zmusyla biznes vidmovyts vid pryntsyypiv staloho rozvytku*. (2023). [War Did Not Force Business to Abandon Sustainable Development Principles]. Available at: <https://eba.com.ua/vijna-ne-zmusyla-biznes-vidmovyts-vid-pryntsyypiv-stalogo-rozvytku-doslidzhennya-eva/>